

Гендерна рівність як умова розбудови громадянського суспільства

Монографію О. Р. Дашковської «Жінка як суб'єкт права в аспекті гендерної рівності»¹ присвячено комплексному аналізу ідейно-теоретичних та історичних джерел формування правового статусу жінки, особливостям реалізації жінками своїх суб'єктивних прав і законних інтересів та окремим механізмам державно-правового захисту прав жінки. Авторка узагальнює основні тенденції і закономірності розвитку правового статусу жінок з метою організаційно-правового забезпечення жінкам рівних можливостей для вільного розвитку їх особистих прав і свобод, залучення жінок у державно-правові та соціальні процеси громадянського суспільства.

На думку О. Р. Дашковської, важливим аспектом розвитку демократичних процесів у XXI ст. є питання вдосконалення правового становища жінок та формування фактичного гендерного балансу в суспільстві. Якщо в XX ст. спостерігався процес утвердження принципу рівних прав чоловіків і жінок в окремих державах, то в XXI ст. відбувається поширення міжнародних стандартів щодо формування єдиної світової політики стосовно жінок. Віденська декларація та Платформа дій (1993 р.), офіційно проголосили про існування певної різниці між поняттям «права людини», яке є універсальним і гендерно нейтральним, та поняттям «права жінки»: «Людські права жінок і дівчат є невід'ємною та неподільною складовою частиною загальних прав людини».

Авторка звертає увагу на те, що моделі гендерної поведінки формуються під інформаційним тиском відповідно до стандартів панівної культури і передаються через засоби масової інформації, поведінку батьків, мову, навчальні методики тощо. Тому уявлення про гендерні ролі чоловіка і жінки — це передусім продукт різних соціальних технологій, а не практики повсякденного буття. Всі ці процеси повинні відслідковуватися і правознавцями для своєчасного й ефективного правового регулювання певних суспільних відносин. Гендерно-рольові відмінності, які сприяють прогресу людства, не мають генетичного підґрунтя і сьогодні вже не зовсім відповідають потребам сучасного суспільства, яке орієнтоване переважно на інтелектуальну працю й інформаційні технології. Фізична сила та інші суто чоловічі властивості вже не потрібні для виживання і досягнення успіху в суспільстві. Більшість сучас-

¹ Дашковська О. Р. Жінка як суб'єкт права в аспекті гендерної рівності: Монографія. — Х.: Право, 2006. — 224 с.

них жінок займаються професійною діяльністю і повинні мати рівні можливості для самореалізації.

О. Р. Дашковська звертає особливу увагу на цінність права як знаряддя соціального прогресу, гарантованості загальної свободи та рівності, які не мають абсолютного характеру і підлягають нормуванню заради задоволення інтересів кожної особи і суспільства в цілому. Взаємні обмеження свободи індивідів є однією з передумов досягнення всезагальної юридичної рівності, яка полягає у закріпленні рівності чоловіків і жінок перед законом. В умовах повної рівноправності чоловік і жінка наділені в певній мірі різним колом прав і обов'язків. Це зумовлено об'єктивним процесом розвитку людської цивілізації, відповідає потребам суспільства і залежить від особливих біологічних і психологічних характеристик окремого чоловіка і окремої жінки. Право не може змінювати основоположні об'єктивні процеси суспільного розвитку і відповідно не може урівняти соціальний статус чоловіків і жінок. Воно може різними методами правового регулювання за допомогою додаткових і спеціальних прав частково вирівнювати правовий статус різних учасників правовідносин, створювати рівні можливості для реалізації їх суб'єктивних прав, що повною мірою стосується чоловіків і жінок.

У рецензованій монографії стверджується статус жінки, яка є рівноправним суб'єктом правових і соціальних відносин. Разом з тим існує потреба запровадження спеціальних законодавчих гарантій реалізації окремих суб'єктивних прав жінки. Концептуальний підхід полягає в тому, що при науковому аналізі різних аспектів обраної авторкою теми критерієм оцінки зроблених висновків є впровадження вироблених рекомендацій в практику з метою поліпшення правового становища жінок. Останнє розглядається крізь призму взаємодії законодавчих, виконавчих та судових органів держави, їх співпраці з неурядовими громадськими організаціями.

В той же час деякі положення монографії потребують уточнень, зокрема співвідношення понять «дискримінація» та «обмеження прав», яке є одним з аспектів реалізації принципу гендерної рівноправності. Проте зазначені зауваження не впливають на загальну позитивну оцінку роботи О. Р. Дашковської, висновки якої мають наукове і практичне значення і можуть бути використані в навчальному процесі та дослідницькій діяльності.

Ю. Тодика, доктор юридичних наук, професор,
академік АПРН України